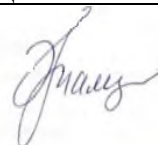

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Біологічний факультет
Кафедра екології

Затверджено
на засіданні кафедри екології
біологічного факультету
Львівського національного університету імені
Івана Франка
(протокол №1 від 31.08.2023р.)

Завідувач кафедри

Звенислава МАМЧУР

Силабус з навчальної дисципліни

БІОЛОГІЯ

що викладається в межах

ОПШ «Ґрунтознавство та експертна оцінка земель»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів

спеціальності 103 «Науки про Землю»

Львів 2023

Назва курсу	Біологія
Адреса викладання курсу	вул. Саксаганського 1, 79005, м. Львів
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	біологічний факультет, кафедра екології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	10 Природничі науки, 103 Науки про Землю
Викладачі курсу	доцент кафедри екології, к.б.н. Думич Оксана Яківна доцент кафедри екології, к.б.н. Цвілинюк Ольга Миколаївна
Контактна інформація викладачів	olha.tsvilynyuk@lnu.edu.ua oksana.dumych.eko@lnu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	Консультації проводяться в день проведення лекцій/лабораторних занять (за попередньою домовленістю): вул. Саксаганського,1, ауд. 203. Також проводяться он-лайн консультації у системі Moodle після узгодження часу зустрічі за допомогою електронної пошти.
Сторінка курсу	https://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=4580
Інформація про курс	Дисципліна «Біологія» є нормативною навчальною дисципліною зі спеціальності 103 Науки про Землю, ОПП «Ґрунтознавство та експертна оцінка земель», яка викладається у 2 семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою).
Коротка анотація курсу	Курс розроблено таким чином, щоб забезпечити засвоєння студентами основ мікробіології, ботаніки та зоології. Показати зв'язок живої і неживої природи, охарактеризувати біокосну структуру – ґрунт, що є частиною і водночас фактором стабілізації біосфери. Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів: <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика представників мікросвіту та їх роль у функціонуванні біосфери 2. Значення представників Флори і Фауни для формування ґрунту і підтримки балансу між всіма сферами біосфери
Мета та цілі курсу	Мета навчальної дисципліни «Біологія» – формування у студентів біологічного світогляду, розуміння значення живих організмів у існуванні довкілля, значення організмів різних екологічних груп, що складають харчовий ланцюг, в існуванні біогеохімічних циклів біосфери. Цілі вивчення дисципліни- набуття теоретичних знань та практичних навичок для формування у студентів цілісного уявлення про значення живого для середовища існування.

<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Основна література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Околітенко Н. І., Гродзинський Д.М. Основи системної біології. Навч. посібник. К.: Либідь, 2005. 360 с. 2. Злобін Ю.А., Кочубей Н.В. Загальна екологія. Навчальний посібник. Університетська книга, 2012. 416 с. 3. Скляр В. Екологічна фізіологія рослин. Університетська книга, 2015. 272 с. 4. Булахов В. Л. Функціональна зоологія : підручник. Д. : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. 392 с. 5. Гайченко І.А., Царик Й.В. Екологія тварин: Навчальний посібник. Херсон: Олді-плюс, Київ: Ліра-К, 2012. 232 с. 6. Назимко В.В., Костенко В.К., Назимко О.І., Колеснікова В.В. Грунтознавство. Навчальний посібник для студентів екологічних спеціальностей. Донецьк, 2008. 198 с. 7. Зоологія хордових : підручник : [для студ. вищ. навч. закл.] / [Й. В. Царик, І. С. Хамар, І. В. Дикий та ін.] ; за ред. проф. Й. В. Царика. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. 356 с. 8. Кириєнко Т.В. Зоологія хребетних: Методичні рекомендації до лабораторних робіт. Вінниця, 2002. 58 с. 9. Мовчан Ю.В. Риби України. К.: Золоті ворота, 2011. 420 с. 10. Писанець Є. Земноводні України. К.: Видавництво Раєвського, 2002. 192 с. 11. Царик Й.В., Леснік В.В., Яворський І.П., Горбань І.М., Сребродольська Є.Б. Зоологія хребетних: Навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 211 с. 12. Фесенко Г.В. Птахи фауни України. К., 2002. 416 с. <p>Додаткова література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жуков О.В., Пилипенко О.Ф., Кірієнко С. М. Основи ґрунтової зоології та біоіндикації. Частина 1. Вид-тво Дніпропетровського національного університету. 2002. 90 с. 2. Меліорація та фіторекультивация земель : навч. посіб. / В. М. Савосько; Криворізь. держ. пед. ун-т. Кривий Ріг : Діоніс, 2011. 187 с. <p>Інформаційні джерела:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як зробити йогурт вдома. – Режим доступу: https://goodfood.ua/yak-zrobiti-yogurt-vdoma/
<p>Тривалість курсу</p>	<p>Один семестр</p>
<p>Обсяг курсу</p>	<p>48 години аудиторних занять. З них 32 години лекцій, 16 години лабораторних робіт та 42 години самостійної роботи.</p>

<p>Очікувані результати навчання</p>	<p style="text-align: center;"><i>Загальні компетентності:</i></p> <p>K08.Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями K14. Здатність застосовувати базові знання фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні Землі та її геосфер.</p> <p style="text-align: center;"><i>Програмні результати навчання</i></p> <p>ПР04. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в області наук про Землю. ПР07. Застосовувати моделі, методи і дані фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних процесів формування і розвитку геосфер. ПР08. Обґрунтовувати вибір та використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природних та антропогенних систем і об'єктів. В результаті вивчення даного курсу студент повинен знати</p> <ul style="list-style-type: none"> - як застосовувати базові знання з біології при вивченні Землі та її геосфер; - як проводити моніторинг природних процесів. <p style="text-align: center;">вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оволодівати сучасними знаннями; - обґрунтовувати вибір та використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природних та антропогенних систем і об'єктів; - доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення; - обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних.
<p>Ключові слова</p>	<p>біологія, клітина, віруси, бактерії, гриби, рослини, тварини, ґрунт, біогеохімічні цикли, фотосинтез, біоіндикація, фіторекультивація,</p>
<p>Формат курсу</p>	<p>очний</p>
<p>Теми</p>	<p>нижче наведено у табл. 1</p>
<p>Підсумковий контроль, форма</p>	<p>Залік у кінці семестру</p>
<p>Пререквізити</p>	<p>Викладання навчальної дисципліни базується на базі повної загальної середньої освіти с</p>
<p>Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу</p>	<p>Навчальні методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • словесно-наочні та словесно-практичні методи навчання (розповідь, пояснення, проблемні бесіди, семінари-дискусії, презентації, доповіді, обговорення, ілюстрації, демонстрації, інформаційні технології та ресурси); • інтерактивні методи навчання (кейс-методи аналізу конкретних екологічних ситуацій, прес-конференції, мозковий штурм, метод проектів); • творче індивідуальне завдання. <p>Форми навчання: лекції, лабораторні заняття, самостійна робота, консультації, робота в системі Moodle, самоконтроль.</p>
<p>Необхідне обладнання</p>	<p>персональний комп'ютер із пакетом програм, проектор, мікроскоп та набір необхідних матеріалів для мікроскопування</p>

<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Оцінювання знань студентів проводиться за 100-бальною системою. Бали нараховуються у такому співвідношенні:</p> <ul style="list-style-type: none"> • лабораторні роботи – 21 бал (7x3), • есе – 5 балів, • тести з відкритою відповіддю– 20 балів (2x10), тести із закритою відповіддю – 25 балів (5x5), • індивідуальні завдання - 18 балів (6x3), • тестовий модуль – 16 балів <p>Критерії оцінювання лабораторних робіт:</p> <p>3 бали – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, може відповісти на будь-яке теоретичне питання та виконав всі практичні завдання;</p> <p>2 бали – добре володіє навчальним матеріалом, може відповісти лише на теоретичні питання, виконав всі практичні завдання, проте є деякі помилки;</p> <p>1 бали – студент погано володіє навчальним матеріалом, може відповісти на окремі теоретичні питання та не виконав всі практичні завдання (лише окремі з них);</p> <p>0,5 бали – студент не володіє навчальним матеріалом (теоретичні питання), виконав лише деякі практичні завдання;</p> <p>0 балів – студент не виконав завдання.</p> <p>Критерії оцінювання модуля:</p> <p>1- Бал за правильну відповідь на тест, 2- 0 балів - неправильна відповідь на тест.</p> <p>Студенти в обов’язковому порядку повинні виконати всі лабораторні роботи, написати есе, виконати індивідуальні домашні проекти, здати модулі.</p> <p>За активну участь у обговореннях і дискусіях студенти можуть отримати додаткові бали.</p> <p>Академічна доброчесність: Роботи здобувачів є виключно оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. <i>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються</i></p>
<p>Опитування</p>	<p>Кожен студент має можливість заповнити анонімну анкету у системі Moodle з метою оцінювання якості курсу.</p>

Схема курсу «Біологія»

Тиж- день	Тема занять (перелік питань)	Форма діяльності та обсяг годин
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика представників мікросвіту та їх роль у функціонуванні біосфери		
1	Лекція 1. Біологія - наука про життя. Лабораторна робота №1: Правила роботи з світловим мікроскопом. Самостійна робота: Порівняти мікроскопічні методи досліджень	Лекції – 2 год, лаб. заняття – 2 год, самостійна робота – 2,6 год
2	Лекція 2. Сучасна система органічного світу. Форми життя на Землі. Самостійна робота: Теорії походження життя на Землі (написати коротке есе)	Лекції – 2 год, самостійна робота – 2,6 год
3	Лекція 3. Клітинні форми життя Лабораторна робота №2: спостереження за колоніями актинобактерій, вирощених на різних поживних середовищах (початок досліджу) Самостійна робота: переглянути фільм і виготовити домашній йогурт за допомогою бактерій із промислово вироблених йогуртів (використати два типи заквасок). https://www.youtube.com/watch?v=RNKRWkWYrkU фільм про виготовлення йогурту	Лекції – 2 год, лаб. заняття – 2 год, самостійна робота – 2,6 год
4	Лекція 4. Значення бактерій для існування екосистем Самостійна робота: переглянути фільм "Золотистий стафілокок, тваринництво і антибіотики." І виконати наступні завдання: Завдання 1. Коротко пояснити причину стійкості золотистого стафілокока до антибіотиків. Завдання 2. Обґрунтувати небезпеку для людини і для середовища від масового використання антибіотиків у тваринництві.	Лекції – 2 год, самостійна робота – 2,6 год
5	Лекція 5. Гриби та слизовики, їхня роль у природному середовищі Лабораторна робота: спостереження за колоніями актинобактерій, вирощених на різних поживних середовищах, які поступово заростають грибами (завершення досліджу) Самостійна робота: Проблема мікотоксинів у харчових продуктах	Лекції – 2 год, лаб. заняття – 2 год, самостійна робота – 2,6 год
6	Лекція 6. Хімічний склад живого. Екологічні групи живих істот, їхнє значення для колообігу речовин у біосфері. Самостійна робота: Значення лишайників у процесі ґрунтоутворення	Лекції – 2 год, самостійна робота – 2,6 год
7	Лекція 7. Значення папоротеподібних у колообігу хімічних елементів у біосфері. Лабораторна робота №3: Спостереження за пластидами у рослинній клітині. Самостійна робота: проаналізувати публікацію - Вугілля кам'яне — різновид вугілля викопного (додається).	Лекції – 2 год, лаб. заняття – 2 год, самостійна робота – 2,6 год
8	Лекція 8. Значення представників Відділів Голонасінні та Покритонасінні у колообігу речовин у біосфері. Самостійна робота: проаналізувати статтю Вишенська І. Г., Дідух Я. П., Скіданова А. А., Альошкіна У. М. Порівняльна оцінка енергетичного запасу лісової підстилки хвойних та листяних типів фітоценозів	Лекції – 2 год, самостійна робота – 2,6 год

9-10	<p>Лекція 9-10. Характеристика середовищ та пристосування тварин до умов існування</p> <p>Лабораторна робота: Адаптації тварин до умов існування</p> <p>Самостійна робота: опрацювати матеріал про пристосування тварин до міських умов існування; визначити тип адаптацій тварин, описати екологічне значення пристосування (https://www.bbc.com/ukrainian/features-49938883); переглянути фільм "Чудеса адаптації" та обгрунтувати роль наведених адаптацій у житті тварин</p>	Лекції – 4 год, лаб. заняття – 2 год, самостійна робота – 3 год
11	<p>Лекція 11. Характеристика хордових.</p> <p>Лабораторна робота: Вивчення зовнішньої будови та поведінки Хрящових та Кісткових риб.</p> <p>Самостійна робота: вивчити основні характеристики біології риб та плазунів</p>	Лекції – 2 год, лаб. заняття – 2 год, самостійна робота – 2,6 год
12	<p>Лекція 12. Грунтова фауна, роль основних груп едафобіонтів у процесах ґрунтоутворення</p> <p>Самостійна робота: подивитися фільм "Жива земля" та ознайомитися із функціональною роллю едафобіонтів у ґрунті; завдання: дати розгорнуті відповіді на питання, які стосуються матеріалу фільму (питання додаються)</p>	Лекції – 2 год, самостійна робота – 2,6 год
13	<p>Лекція 13. Рух тварин</p> <p>Лабораторна робота: Функціональна роль дощового черв'яка</p> <p>Самостійна робота: прослухати лекцію Р.Фула про рух тварин і законспектувати основні положення (посилання додається у Мудл)</p>	Лекції – 2 год, лаб. заняття – 2 год, самостійна робота – 2,6 год
14	<p>Лекція 14. Поведінка тварин</p> <p>Самостійна робота: Аналіз статті та вивчення додаткової інф-ції щодо поведінки тварин.</p> <p>Завдання 1. Опрацювати статтю про поведінку тварин (додається);</p> <p>завдання 2. Переглянути відео і тезисно законспектувати основні положення щодо поведінки тварин;</p> <p>завдання 3. Вивчити матеріал щодо типів поведінки тварин (посилання: додається у Мудл)</p>	Лекції – 2 год, самостійна робота – 2,6 год
15	<p>Лекція 15. Використання біоти в індикації та відновленні ґрунтів: біоіндикація і біоремедіація</p> <p>Лабораторна робота: Вивчення будівельної активності тварин</p> <p>Самостійна робота: Ознайомитися із монографією Сошинського, Солодкої "Моніторинг осушуваних земель" (розд. 3-4); проаналізувати основні методи оцінки стану ґрунтів (додається у Мудл).</p> <p>Завдання: підібрати види рослин для фітомеліорації трансформованих земель</p>	Лекції – 2 год, лаб. заняття – 2 год, самостійна робота – 2,6 год
16	<p>Лекція 16. Біорізноманіття як основа стійкості екосистем</p> <p>Самостійна робота: ознайомитися із сучасним станом біорізноманіття в Україні та світі:</p> <p>1) ознайомитися із центром даних біорізноманіття України за посиланням: http://dc.smnh.org/ ;</p> <p>2) ознайомитися із діяльністю благодійного фонду "Простір біорізноманіття" та проаналізувати можливість впровадження його кращих практик на локальному рівні</p>	Лекції – 2 год, самостійна робота – 2,6 год